

Franckesche Stiftungen zu Halle

Christiani Mündenii S. Theol. D. Et In Acad. Ivlia Prof. Ord. Selectae Theses Theologicae Vniversam Doctrinam Christianam Exhibentes

Muenden, Christian

Helmaestadii, 1730

VD18 13487477

Caput Secundum De Triplici Statu Hominum In Ecclesia Ecclesiastico, Politico,
Et Oeconomico Seu Domestico, Singulorumque Officiis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-201546](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-201546)

LIBRI QVINTI

CAPVT SECVNDVM

DE

TRIPLICI STATV HOMINVM

IN ECCLESIA

ECCLESIASTICO, POLITICO, ET
OECONOMICO SEV DOMESTICO,
SINGVLORVMQVE OFFICIIS.

§. I.

Omnes et singuli, qui ad ecclesiam visibilem pertinent, eamque constituunt, homines, triplici respectu considerari possunt; et quidem *in relatione* (1) *ad ipsam ecclesiam*; (2) *ad politiam*, siue ad statum rei publicae, in qua est ecclesia, politicum, *externamque vocationem*; et (3) *ad vniuscuiusque familiam*, et *statum* familiarem. Primo respectu in ordinem vel *docentium* sunt referendi, vel *audientium*, seu ad salutem erudiendorum, ac ducendorum: *altero* alii praesunt, ac *magistratus* munere in re publica funguntur; alii vero *subditi* sunt, *ciuesque* appellantur, intuitu generis, conditionis, artium ac opificiorum, opum et facultatum discernendi: *tertio* denique vel in *coelibatu* aut *viduatu* viuunt, vel in *coniugio*,

gio, vt mariti, et vxores; vel *parentes* sunt, vel *liberi*; vel *domini*, vel *serui*. Singulis sua sunt officia specialia, quae homo christianus salua conscientia intermittere non potest.

§. II.

Docentium ordo in *scholasticum* dispesci potest, et *ecclesiasticum*. In *scholis* enim et *academiis* iuuentus non tantum ad multarum rerum scientiam, sed, aequae ac in ecclesiis, ad veram fidem vitamque sanctam est erudienda. Nec ob docentium et discipulorum vitia ipsae damnandae sunt scholae et academiae, sicuti eandem ob causam ministerium ecclesiasticum non est abrogandum. Ecclesiae vero doctoribus propria est, verbum Dei in templis publice, ea, qua legatos summi numinis decet, ratione tractandi, peccata aliis, vel remittendi, vel retinendi, et sacramenta rite dispensandi, prouincia.

§. III.

Diuinam ministerii ecclesiastici originem ac *institutionem*, sacrae literae euidenter confirmant; (*Iob. XX. 21. sqq. Matth. XXVIII. 19. Marc. XVI. 15. Eph. IV. 11.*) eiusdemque *necessitatem*, quodue pro singulari benignitatis ac misericordiae diuinae argumento habendum sit, quotidiana experientia docet.

§. IV.

§. IV.

Qui publico in ecclesia docendi munere defungi recte possunt debentque, rite primum *vocandi* ac *constituendi* sunt, et ita quidem, vt, cum hodie ministri ecclesiae non immediate a Deo vocentur, quod in veteri nouoque testamento aliquando factum esse legimus, *ecclesia* eos, qui verae praeaeque doctrinae serio et ex toto pectore addicti, morumque probitate et integritate prae caeteris conspicui sunt, (2. Tim. II. 2.) *eligat*, electos aliis ecclesiae doctoribus ad profectuum donorumque explorationem sistat, quod *praesentationem*, et examinatis munus ipsum demandet, quod *vocationem* specialiiori sensu appellant.

§. V.

Vocatio ministrorum ecclesiae alias diuidi solet in *internam*, et *externam*; et haec in *diuinam* ac legitimam, et *mere humanam*, hoc est, malis artibus, et consiliis impetratam. *Diuina* autem *vocatio* est vel *immediata*, vel *mediata*, (act. XX. 28.) quae rursus in *ordinariam*, vel *extraordinariam*, cuiusmodi *vocationem* b. LVTHERO vindicamus, dispesci potest.

§. VI.

Equidem *patronis ecclesiae* circa ministrorum

rum verbi diuini constitutionem praecipuum quid concedi potest, et *ius nominandi ac praesentandi* tribui, si iure suo rite vtantur, nec, suo inhiantes commodo, salutem gregis pascendi susque deque habeant: ecclesiae tamen consensus etiam requiritur, nec inuitis vnquam minister ecclesiae est obtrudendus.

§. VII.

Quando autem minister ecclesiae rite electus est et vocatus, accedente summi magistratus, vbicunque requiri potest, confirmatione, in ordinem sacrum praemissa admonitione, manuumque impositione, et iunctis precibus est recipiendus. Quam *ordinationem*, vt ritum in ecclesia apostolica, immo etiam in veteri testamento iam receptum, pium atque salutarem, merito retinemus. Eandem vero a solis episcopis, quos presbyteris iam in primitiua ecclesia superiores fuisse, et potestatem ordinandi iusta successione ab apostolis accepisse, statuunt Romano-catholici, rite fieri posse; itemque *characterem* per ordinationem episcopalem imprimi *indelebilem*, aut physicam quandam qualitatem produci, simpliciter negamus. Eam enim, quae ministro ecclesiae in sacro munere competit, potestatem, non ab ordinatione, sed a vocatione prouenire, et cessante vocatione, rursus cessare, contendimus ac docemus.

§. VIII.

§. VIII.

Finis ministerii ecclesiastici alius non est, quam *salus* hominum *spiritualis*, vt homines de vera ad Deum perueniendi via, deque ordine salutis diuinitus constituto, fideliter recteque erudiantur, ab omnis generis peccatis serio auocentur, ad poenitentiam et fidem in Christum rite perducantur, in fide et vita spiritali solícite conseruentur, necessariis admonitionibus et consolationibus prudenter instituuntur et erigantur, atque in verae fidei et sanctitatis haud infucatae studio semper proficientes, et ad finem usque vitae perseverantes, salutem aeternam consequantur. (2. Cor. V. 20. Eph. IV. 12. *sqq.*) Ex quo etiam constat, *potestatem* ministrorum ecclesiae nullo modo esse temporalem, (Luc. XXII. 25. 26. 1. Petr. V. 2. 3.) sed tantum *spiritualem*, nullamque esse aliam, quam veritatem caelestem, homini saluando scitu credituque necessariam, qua credenda et agenda, publice docendi, profitendique, et tuendi, sacramenta administrandi, peccata denique vel remittendi, vel retinendi ac redarguendi, siue promissiones, et comminationes diuinas, non solum annunciandi, sed etiam ad singulos, pro diuerso eorundem statu, efficacissime applicandi.

§. IX.

Quamuis etiam ministri ecclesiae iure diuino omnes inter sese sint aequales, et sacra scriptura discrimen inter episcopos et presbyteros plane ignoret, solamque inaequalitatem seu diuersitatem functionum, aut donorum admittat; (1. Cor. XII. 28. sq. Eph. IV. II.) iure tamen ecclesiastico muneris et dignitatis inaequalitas quaedam est introducta, ut alter alteri sit praepositus, et facile admitti potest, modo episcopatus, siue inspectio, seu munus superintendentis, suis circumscribatur limitibus, nec cum essentialibus accidentalibus confundantur.

§. X.

Officia autem ministrorum ecclesiae sunt, (1) tam arduum tamque sublime munus, non, nisi praeuia legitima vocatione, suisque viribus probe exploratis, suscipere; (2) gregem fidei suae commissum, ea, qua par est, ratione, ex sincero in Christum eiusque membra amore, pascere, eumque in finem accuratam gregis sui habere notitiam, et nullam non impendere operam, ut suum cuique pabulum iusto tempore praebeatur; (3) exemplo non minus, quam voce auditores erudire; et (4) indefinenter pro illis orare.

§. XI.

E contrario *auditorum* officia sunt, (1) Deum

Deum ardentissimis implorare precibus, vt fidos prudentesque doctores ecclesiae mittat ; (2) legitime vocatos et constitutos pro dispensatoribus mysteriorum diuinorum habere, verosque a falsis discernere pastores, et illorum doctrinam, ceu verbum Dei, cum omni mansuetudine et obedientia recipere, atque exemplum probosque mores imitari ; (3) ea, quae ad vitam honeste sustentandam necessaria sunt, illis suppeditare ; et (4) pias pro illis preces fundere.

§. XII.

Intuitu polittiae, formaeque rei publicae, in qua ecclesia est, externae, certi quidam homines *magistratus* munere funguntur, penes quos summa est potestas ; reliqui omnes qui tanquam membra reipublicae spectantur, et, siue clerici sint, siue laici, potestati magistratus subiecti sunt, *subditi* appellantur ; quo nomine etiam magistratus inferiores comprehenduntur, intuitu summorum imperantium. *Magistratus* autem christianus est ordo a DEO constitutus, non ad externam solum tranquillitatem conseruandam, verum etiam ad gloriam nominis diuini promouendam, cultumque Dei externum dirigendum.

§. XIII.

Equidem per homines primum *respublicae*

cae, seu societates hominum maiores, sunt introductae, summumque imperium est constitutum: earundem tamen constitutionem quin deus voluerit, et approbauerit, dubitari non potest. Quapropter et ἀρχὴν κτίσας vocari potest, (1. Petr. II. 13.) et διαταγὴ τῆς Θεοῦ. (Rom. XIII. 2.)

§. XIV.

Deum etiam, et quandoque immediate summum imperium contulisse, (Exod. III. IV. Deut. III. 28. 1. Sam. IX. 15. XVI. 12.) et in quavis ciuitate mediate per homines conferre, siue per *successionem* id fiat, siue per *electionem*, (prou. VIII. 15. Dam. IV. 32.) sacrae testantur literae, vt nulla potestas summa sit, nisi a Deo. (Rom. XIII. 1.)

§. XV.

Munus imperandi, si in se spectetur, nihil vitii inuoluit, et, si recte administretur, cum hominis christiani officiis plane non pugnat, potius pulcherrimam praebet occasionem, virtutes christianas maiori cum fructu et feliciore successu exercendi. Nihil itaque obstat, quo minus homo vere fidelis, salua conscientia, magistratus munere defungi queat.

§. XVI.

Finem sibi propositum vt magistratus consequi

sequi possit, *iura* ipsi competunt *maiestatica*, ex quibus nobis potissimum commemorandum venit *ius circa sacra*. Hoc neutiquam versatur circa ipsam doctrinam caelitus reuelatam, docendique rationem; sed tantum circa externa, quae a Deo non diserte praescripta sunt, recte dirigenda, vt vera religio conseruetur, mediisque legitimis promoveatur, nec tranquillitas reipublicae simulatione religionis turbetur. Complectitur itaque ius circa sacra potestatem, (1) ministrorum ecclesiae electionem dirigendi ac confirmandi; (2) scholas et academias erigendi, et praeceptores ac professores constituendi; (3) leges condendi ecclesiasticas, seu normam agendorum in scholis et ecclesiis praescribendi, et, vt leges illae seruentur, scholas et ecclesias visitandi; (4) corruptelas ecclesiae corrigendi et emendandi, haereticos et seductores coërcendi, disputationibus theologicis certos limites praefigendi, concilia conuocandi et dirigendi; denique (5) bona ecclesiastica dispensandi. Quae omnia per *forum* aliquod *ecclesiasticum*, quod *Consistorium* vocare solemus, a summo imperante rite constitutum, dirigi ac gubernari possunt.

§. XVII.

Officia imperantium sunt, (1) potestate sua, omnique iure suo, non ad prauas cupidita-

ditates explendas abuti, sed legitime vti ad salutem publicam, quoquo modo promouendam, cui priuata commoda nunquam sunt praeferenda: (2) debitam ecclesiae, veraeque religionis habere rationem, et omnia consilia et cogitationes ad veram ecclesiam conseruandam, tuendam, ac propagandam conferre, ita tamen, vt conscientis non vis inferatur: et (3) non minus exemplo, quam legibus, ciues ad sincerum pietatis, iustitiae, et temperantiae studium inducere.

§. XVIII.

Ciuum contra officia sunt, vel *generalia*, vel *specialia*. *Generalia* sunt, vt (1) summos imperantes, etiam impios, debito honore prosequantur; (2) in omnibus rebus licitis sincere promteque illis obsequantur; (3) tributa soluant; et (4) preces pro iis fundant. *Specialia* autem officia, magistratui praestanda, ex singulari fluunt statu et ordine, in quo subditi sunt constituti, siquidem alii in *sacro*, alii in *ciuili*, alii in *militari* ordine, iussa magistratus exsequi tenentur.

§. XIX.

Diuerſi porro inter ipsos ciues dantur ordines, diuersa vitae genera et instituta, diuersae conditiones. Hinc alii sunt *nobiles*, alii *literati*, alii *mercatores*, alii *artifices* et *opifi-*

opifices, alii *diuites*, alii *pauperes*. Singulis illis sua obseruanda sunt officia specialia, quae ex generalioribus praeceptis, supra commemoratis, vltro fluunt, et facili negotio deduci possunt. Id homini christiano potissimum curae cordique sit necesse est, vt vitia et peccata, singulis fere ordinibus propria, omni cum studio fugiat, caueatque, ne prauis aliorum exemplis et moribus se ad peccandum abripi patiatur, neue aliorum peccatorum particeps fiat.

§. XX.

In relatione ad familiam statumque familiarem si spectentur homines christiani, primum in *coelibatu* vel viduatu viuunt alii, alii in *coniugio*. Et illi quidem omnem vitare debent impuritatem, eoque maiori cum studio caelestia curare, quo paucioribus rebus terrenis sunt impliciti et impediti. Ad coelibatum vero nemo cogendus est, ne clericus quidem, nec coelibatui vllum tribuendum est meritum, quem tamen pro libertate christiana eligere potest, qui dono continentiae pollet.

§. XXI.

Coniugium est legitima ac insolubilis vnus viri et vnus feminae coniunctio, ab ipso Deo instituta, eoque comparata, vt, sobole secundum ordinem a Deo praescriptum procreata,
genus

genus humanum rite propagetur, regnum Dei augeatur, (Gen. II. 20. sqq. Matth. XIX. 4.) omnisque scortatio euitetur. (1. Cor. VII. 2.)

§. XXII.

Ex quo sua sponte sequitur, cuncta hic deliberato consilio sancteque esse agenda; et quidem, ante matrimonium, liberrimum vtriusque partis requiri consensum; itemque consensum parentum, si liberi adhuc sint sub patria potestate; neque minus respiciendam esse iustam vtriusque aetatem, legitimam, et a prohibitis consanguinitatis vel affinitatis gradibus remotam, coniunctionem, ac religionis conformitatem: arcendos etiam esse a matrimonio, qui ratione aetatis, mentis, et corporis, ad matrimonium ineundum non sint idonei: porro *concubinatum, polygamiam simultaneam, quin et sponsalia, et matrimonia clandestina, esse illicita: matrimonia autem, quae ad morganaticam vocantur, et polygamiam successiuam inter legitima esse referenda: denique diuortia nullo modo probari, nec vinculum matrimonii, extra casum adulterii, vel similem, quo ipsum fundamentum matrimonii subuertatur, dissolui posse.*

§. XXIII.

Ritus nuptiales, in ecclesia christiana recepti,

cepti, non solum lege generali, qua omnia ordine et decenter fieri debent, verum etiam lege ciuili confirmati, merito retinentur. In primis *benedictio sacerdotalis* contemni, intermittique non debet, nisi quis et matrimonium suum irritum reddere, et effectibus ciuilibus, qui hunc ritum sequuntur, se suosque liberos priuare velit.

§. XXIV.

Officia coniugum alia sunt *generalia*, siue communia, alia vero *specialia*, et, vel marito, vel vxori propria. *Generalia* sunt, vt mutuo, eoque sincero se inuicem prosequantur amore; debita coniugalia vtrunque praestent, salua castitate coniugali; fidem in matrimonio datam sanctissime seruunt; et ad onera familiae ferenda, facultates suas habeant communes, iunctisque animis, consiliis, et operis, rei familiaris curam gerant. *Specialia*, et quidem *marito* propria, cui *imperium maritale* in vxorem competit, sunt, vxorem prudenter et cum mansuetudine regere, pro virili defendere ac protegere, et necessaria huius vitae pro conditione sua suppeditare: *vxori* autem propria sunt, debito honore colere maritum, eique in rebus licitis obtemperare, ac mutuum auxilium praestare.

§. XXV.

Quando in matrimonio liberi procreantur,

M

tur,

tur, altera exinde nascitur relatio inter parentes et liberos, qui in timore Dei sunt educandi. Hinc *paternum* oritur in liberos *imperium*, quo durante promptum etiam a liberis praestandum est obsequium. *Parentum* itaque *officia* sunt, liberos non solum alere, iisque de victu et amictu prospicere, et huius saeculi thesauros colligere; verum etiam a prima aetate veram illorum animis instillare religionem ac pietatem, omnemque dare operam, ut mente et corpore valeant, atque ad vitam honeste sustentandam, tale vitae genus eligant, ad quod idonei sunt, et scientiam vel artem aliquam aptam utilemque condiscant. *Liberorum* contra est, parentes nunquam contemnere, etiam si consenserint, sed omni amore et honore eos prosequi, in rebus licitis eorum dictis ac praeceptis morem gerere, gratumque per omnem aetatem demonstrare animum, et, si necessitas postulet, indigentiam ac infirmitatem illorum quavis ratione subleuare.

§. XXVI.

Quamvis denique omnes homines natura sint aequales, Deo tamen sapienter potenterque res hominum ita dirigente, ratione potestatis ac dignitatis, inaequalitas quaedam orta est, quae etiam per consensum introduci potest. Hinc in relatione ad statum familiarem, alii homines christiani sunt

sunt *domini*, alii *serui*. Neque statum herilem aut seruilem fides christiana tollit, quae potius dominos pariter ac seruos instruit, quomodo suis recte defungi debeant officiis, quae ex fine societatis, inter dominum et seruum initae, nempe rei familiaris domini conseruatione ac promotione, fluunt. *Dominorum* itaque est, nihil a seruis exigere, quod vires illorum superet, sed cuncta amore temperare; mercedem illis iusto tempore et accurate soluere; quae ad vitae huius sustentationem necessaria sunt, suppeditare; et animae non minus, quam corporis illorum curam gerere. *Seruatorum* contra est, dominis suis honorem, obsequium, fidem, industriam ac patientiam, sincere, et vbique demonstrare, non commodi tantum cuiusdam caussa, aut placendi studio, sed in simplicitate cordis, tanquam Christo.

TABVLA SYNOPTICA.

SINGVLORVM *ecclesiae* MEMBRORVM STATVS
 EXTERNVS *triplici considerari potest respectu*
 §. I. *videlicet*

I. intuitu ipsius *ecclesiae*, quippe in qua sunt

1. doctores, *vbi not.*

(1) *diuisio in scholasticos et ecclesiasticos.* §. II.

(2) *ministerii ecclesiastici institutio.* §. III.

(3) *ministerorum electio et constitutio.* §. IV. *circa quam distincte notatur*

1. *vocatio, eiusque variae diuisiones.* §. V.

2. *ius patronatus.* §. VI.

3. *ordinatio.* §. VII.

(4) *ministerii eccles. finis et potestas.* §. VIII.

(5) *ministorum aequalitas et inaequalitas.* §. IX.

(6) *eorundemque officia.* §. X.

2) *auditores, quorum officia praecipiuntur.* §. XI.

II. *intuitu rei publicae, statusque politici, in quo dantur*

1) *imperantes; ubi not.*

1. *definitio magistratus.* §. XII.

2. *origo rerum publicarum summiq; imperii humana, et constitutio diuina.* §. XIII. XIV.

3. *munus magistratus in se esse criminis expers, et hominem christianum eo recte fungi posse.* §. XV.

4. *finis magistratus, et iura maiestatica, praesertim ius circa sacra, et quae ad illud pertinent.* §. XVI.

5. *imperantium officia.* §. XVII.

2) *subditi, vel ciues, ubi not.*

1. *officia eorum generalia, et specialia.* §. XVIII.

2. *diuersi ordines, singulorumque officia specialissima.* §. XIX.

III. *intuitu familiae, statusque familiaris, in quo dantur*

1) *coelibes et coniuges; Hinc*

1. *de coelibum officiis, et coelibatu.* §. XX. et

2. *de matrimonio agitur, ubi not.*

1. *definitio.* §. XXI.

2. *quae circa matrimonium ineundum obseruanda, quidue de concubinato, polygamia etc. nec non de diuortiis statuendum; itemque de ritibus nuptialibus, et benedictione sacerdotali.* §. XXII. XXIII.

3. *officia coniugum generalia et specialia.* §. XXIV.

2) *parentes et liberi, quorum officia enarrantur.* §. XXV.

3) *domini et serui, quorum status et officia describuntur.* §. XXVI.